List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

Na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (148) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 147. **Chicago, Ill., 5. julija (July), 1910.** **Leto (Vol.) V.**

Premogarski štrajk u Illinoisu.

Že tedne traja boj med premogarskimi baroni in organiziranimi premogarji. Na eni strani vsegasiti milijonarji, na drugi pa premogarji, ki vstvarjajo milijonarjem bogastvo in udobno življenje.

Milijonarji, lastniki premogokopov pravijo in trdijo, da so gospodarji premogarji, ki kopljejo črni diamant, pa njih sužnji, ki morajo pokoriti se njim.

Premogarji, ki vsaki dan vagajo svoje življenje za premogarske barone, pa zahtevajo vsled neznosne draginje povišanje pičlih plač in nekoliko olajšav pri težkem, trudapolnem in življensko nevarnem delu. Zahtevajo malenkost!

Premogarski baroni niso izbirčni v sredstvih, da bi uničili unijo premogarjev v državi Illinois. In vsako, najpodlejše sredstvo jim je dobrodošlo.

Zdaj so najeli detektive (tajne policaje), katere pošiljajo med premogarje, da lažejo štrajkujočim premogarjem, da v nekaterih krajih dobivajo večjo podporo kot drugod.

Dne 24. junija 1910 je prišel v Assumption Ill., človek, ki je dejal, da se piše Avgust Bell in stanuje na 8321 Quincy St. Cleveland Ohio in je tajnik železniške unije težakov. Pripovedoval je, da je njegova unija sklenila, da vsak član da v podporo štrajkujočim premogarjem v Illinoisu deset odstotkov od svojega zaslužka in da unija lahko dá s prvim julijem 100 tisoč dolarjev podpore. Prišel je na lice štrajka po naročilu svoje unije, da se prepriča, ako denar pravično delijo med štrajkujoče premogarje.

Premogarji so osupneli vsled te pripovedke. In rekli so mu, da naj gre zvečer na shod in pove odprto, kar je pripovedoval po mestu. Ali mož je bil previden. Izgovarjal se je, da ne more na shod, ker se mu mudi v Pana, Mokomis, Witt in Hilsboro.

Po kapitalistih podkupljeni ničvredni lump je izginil. Šel je, kdo vé kam, ko je zvršil obrekovalno delo.

Podkupili so liste, ki niso pisani v angleščini. Seveda, kapitalistične liste, ki so pripravljeni igrati ulogo izdajalca za vsak denar.

In kapitalistični listi, tiskani v neangleščini so se prodali za groš Judeža. Posebno list "Italia" priporočamo vsem slovenskim premogarjem talijanske narodnosti, da list "Italia" izdaja premogarje vseh narodnosti, posebno pa premogarje talijanske narodnosti ameriškim kapitalistom, da bi vničili tem ložje štrajk premogarjev v državi Illinois.

Največjo zgago v tem boju pa igrajo železniške družbe, ki lastujejo premogokope. Te družbe pretijo malim lastnikom premogokopov, da jih bodo uničili, če priznajo zahteve organiziranih premogarjev. Priporočamo jim, naj vstrajajo, dokler ne bo skupnega shoda.

Na to infamno in podlo ruvanje je pa odgovoril osrednji odbor premogarske unije za državo Illinois na svoji seji:

Springfield, Ill. 28. junija 1910.

Naslednji predlog je sprejel danes glavni odbor za državo Illinois na svoji seji

"Stavili, podpirali in sprejeli smo predlog, da je osrednji odbor pripravljen posetiti konferenco predsednika Lewisa, zaeno pa izjavljamo, da ne priznamo druge plačilne lestvice in pogojev, kakor tiste, ki je sprejela konferenca v Peoria, Ill.

John Walker, predsednik.
Groce Lavrence, podpreds.
Duncan M'Donald, tajnik.

Vzlic temu, da se premogarski baroni v tem štrajku poslužujejo najbolj ostudnih sredstev, se nagiblje zmaga na strani organiziranih premogarjev. Kako nizki in podli so premogarski baroni in ne izbirčni v sredstvih dokazujejo listi, ki so jih pisali tajnikom drugih unij. V teh okrožnicah tarnajo premogarski baroni, da so za spravo in priznajo vse zahteve, katere so zahtevali na premogarskim zborovanju organizirani premogarji. Nadalje očitajo premogarjem v državi Illinois, da so trmoglavi in imajo specielne zahteve. Priporočajo unijam drugih strok, naj nikar ne podpirajo teh štrajkujočih premogarjev v državi Illinois, če bi prosili za pomoč. Pod to lopovsko okrožnico je pa podpis:

"The Illinois Coal Operator & Association," kar pomeni slovensko: Zveza lastnikov premogokopov v državi Illinois.

Tajniku drugih unij so takoj poslali te vrste okrožnice osrednjemu odboru premogarske unije za državo Illinois, da odbor vidi, s kakšnimi podlimi sredstvi se borijo lastniki premogokopov, da bi zrušili unijo premogarjev v državi Illinois.

Poleg teh lažij, pa krožijo še druge. Znano je, da unija daje podporo v podobi nakaznice. Za to nakaznico dobi vsak štrajkujoči premogar jestvine v prodajalnah, katere je določila unija. Na nakaznici je tudi označeno, koliko se sme premogarjem dati piva. Glede piva je strogo določena meja. To je pa razburilo nekatere lastnike pivovarn, ki so tudi kapitalisti, ki bi najrajše videli, da bi vsak štrajkujoči premogar smel nesti nakaznico, kar direktno v pivovarno in jo zamenjal tam za pivo. In ti kapitalisti pivovarnarji so pričeli delati tudi zgago. Najeli so ljudi, ki so pričeli ščuvati premogarje, da ni pravilno, ker se plačuje podpora v nakaznicah za jestvine. **"Vsak premogar naj dobi podporo v denarju"**, je devizija agitatorjev pivovaren. Tudi tako rovanje je obsojati najstrožje, ker nima druzega namena, kot zanesti neslogo med štrajkujoče premogarje, zaeno jim pa vzeti simpatije pri občinstvu.

Ko je osrednji odbor premogarske unije za državo Illinois sklenil, da naj se plačuje podpora le v nakaznicah za jestvine, je vedel dobro, kaj je sklenil v dobro štrajkujočim premogarjem.

S tem je pridobil simpatije vseh trezno mislečih ljudi za štrajkujoče premogarje.

Pomislite bratje, premogarji na štrajku. Ako bi unija plačevala podporo v denarju in bi slučaj nanesel, da bi se med tisoči štrajkujočih premogarjev opijanil le eden, tedaj bi vsi kapitalistični listi zagnali krik, da unija podpira ljudi, ki so udani pijančevanju in lenobi. Unija je s svojim sklepom vzela kapitalistom orožje iz rok, onemogočila je, da bi kapitalistični listi obrekovali štrajkujoče premogarje in jim očitali pijančevanje in lenobo. In radi tega se jezijo kapitalisti in po svojih plačanih hlapcih ščuvajo premogarje.

Premogarski baroni, ki širijo vsakovrstne laži v svet, da bi zrušili unijo premogarjev v državi Illinois, pa nočejo povedati resnice, da so uradniki unije znižali prostovoljno svoje plače za 50 odstotkov v korist sklada za štrajkujoče.

Premogarski baroni so veliki v lažeh, pa majhni, če gre za resnico.

Sploh pa, premogarski baroni v državi Illinois posekajo glede lopovskih sredstev v boju med delom in kapitalom, vse druge ameriške kapitaliste. Pričeli so posnemati avstrijske kapitaliste. Izigravajo narodnost proti narodnosti, da bi uničili premogarsko strokovno organizacijo. Pri tem delu jim pomaga angleško-ameriško kapitalistično časopisje, ker sploh ne poroča besedice, da je premogarski štrajk v državi Illinois. To časopisje je seveda odvisno od milosti kapitalistov. Angleško-ameriško kapitalistično časopisje, ki navadno zabavlja na inozemce, se sedaj trudi in pomaga, da bi premogarski baroni v državi Illinois dobili stavkokaze (skebe). To delo opravlja kapitalistično časopisje direktno in indirektno. Indirektno, ker molči o štrajku, ker noče poročati, da je še nekaj tisočev premogarjev na štrajku, in drugi, ki delajo, da so že izvojevali zmago. Tudi o tem molčijo, da so premogarji, ki so izvojevali zmago, sklenili podpirati svoje brate, ki so še na štrajku, gmotno (z denarjem) in moralno.

Premogarski baroni, da bi napravili razdor, so pa izdali še letake, v katerih trdijo, da je stavka (štrajk) proti inozemcem.

Slovenski premogarji ne sedite na te limanice. To je navaden kapitalističen trik. Izigrati hočejo narodnost proti narodnosti, da bi jim vi tlačani kot topi sužnji, sami se pa valjali v milijonih in hiteli v brezdelju od zabave do zabave, od mejtrese do mejtrese.

Ako se ta trik posreči premogarskim baronom, ga bodo rabili kmalu tudi kapitalisti druzih strok. Ali vsak zaveden delavec je na jasnem, kakšne bi bile posledice za vse delavce v Ameriki, ako bi se uresničile temne in tajne želje premogarskih baronov.

Proti takim kapitalističnim lumparijam je treba nastopiti. Delavci naj vstopijo za delavsko časopisje. Le delavsko časopisje, listi, ki so lastnina delavcev prinašajo resnico. Vsi drugi listi so za denar — humbug!

Slovenskim premogarjem v državi Illinois pa priporočamo: Ostanite zvesti svoji uniji. Ne pretvorite se v Judeže. Stojte v boju kot skala!

Ako ste v sili in potrebi, obrnite se na "Proletarca" in "Glasilo", da prinesejo vaš poziv za pomoč. Ta klic, poziv ne bo ostal glas vpijočega v puščavi, slovenski zavedni delavci vseh strok, vas bodo podpirali po svojih močeh gmotno in moralno.

VELIK KORAK NAPREJ.

I. Jugoslovanski soc. kongres se je završil z velikim vspehom. Jugosl. soc. zveza organizirana.

Zborovanje I. jugoslov. soc. kongresa se je završilo v popolno zadovoljnost vseh jugosl. soc. organizacij, ki so se odzvale za kongres. V jeseni — ako bodo do tlje izvršeni vsi koraki, ki so se odmerili pripravljalnemu odboru, da jih izvede potom referenduma, to je splošnega glasovanja — bo začela jugosl. soc. zveza, kakor tudi zvezna tiskarna, lahko s svojim poslom.

V soboto 2. julija se je vršila, kakor je bilo že preje sklenjeno, predkonferenca, na kteri se je sprejel pravilnik za red kongresa.

Drugi dan se je točno ob osmi uri zjutraj začelo delo za konstituiranje kongresa. Volilo se je predsednikom sodr. Tom Bešeniča iz Alleghenije, Pa., podpredsednikom sodr. John Petriča iz Chicage, zapisnikarjem Ivan Mastena in Frank Petriča.

Poverilni odbor za pregledanje pooblastil ja naznanil, da je zastopanih na kongresu 28 delegatov in sicer: Slovenci, Hrvatje, Srbi in Bulgari, odnosno Macedonci.

V imenu medjugoslovanskega odbora, za poziv jugosl. soc. kongresa, je pozdravil zbor v jedrnatih besedah sodr. M. Glumac. Jurišič, nakar se je prešlo na 2. točko dnevnega reda: Poročilo o delu in stanju posameznih jugoslovanskih to je slovenskih, hrvatskih, srbskih in bolgarskih soc. organizacij.

K tej točki je poročal za slovensko organizacijo sodr. Frank Petrič, kterega poročilo prinese "Proletarec" v bodoči številki. Nato je poročal o hrvatski organizaciji sodr. T. Bešenič, o srbski Blagovoj Savič in Duš. Popovič, o bulgarsko-macedonski Dimiter Ekonomoff.

Prostor nam je za to številko preomejen, da bi zamogli priobčiti podrobne razprave in vse resolucije, ki so se sprejele na kongresu. Vse to pride na vrsto drugi teden in še enkrat v zapisniku.

Ena važnih resolucij, ki jo imamo pri rokah in ki daje kongresu merilo in značaj napram gibanju in boju jugosl. sodrugov v Evropi in ki je bila predlagana po B. R. Saviču v referatu: "Odnošaji jugoslovanskega socijalističnega gibanja v Ameriki napram jugoslovanski socijalni demokraciji v Evropi" in sprejeta soglasno se glasi:

I.

Prvi jugosl. socijalistični kongres v Ameriki izraža svoje najtoplejše simpatije napram bratskim socialno demokratskim strankam na slovanskem jugu in nalaga glavnemu odboru Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki dolžnost, da z vsemi silami moralno, a po zmožnosti tudi materialno podpira delo revolucionarne nega proletarijata na jugoiztoku Evrope.

II.

Kongres nadalje priporoča vsem sodrugom širom Amerike, da kolikor mogoče širijo literaturo in tisk jugoslovanske soc. demokracije v Evropi in da na ta način na jedni strani pomagajo s to literaturo privesti ameriško jugoslov. delavstvo v socialistični boj, a na drugi strani da se materialno podpira razvoj socialistične literature in tiska naših jugoslov. sodrugov v Evropi.

III.

Prvi jugoslovanski socialistični kongres v Ameriki pozdravlja sklepe jugoslov. socialistične konference v Ljubljani, jugoslov. socialističnega kongresa v Belgradu in medbalkansgega socialističnega zbora v Sofiji, ki pozivljajo jugoslovanski proletariat v skupni boj proti osvojevalni politiki kapitalističnih držav v Evropi, ktere v zvezi z jugoslovansko buržoazijo pretijo z gospodarskim in nacionalnim robstvom vsem narodom na jugoiztku Evrope.

IV.

Po principu mednarodne delavske solidarnosti, prvi jugoslovanski socialistični kongres v Ameriki končno pozdravlja celo socialistično Internacionalo.

* * *

Dalje so se sprejeli važni predlogi in resolucije glěde načelne izjave "Jugosl. soc. Zveze v Ameriki." Te je predložil sodr. M. Glumac k svojemu referatu: "Jugoslovani in delavski razredni boj v Ameriki," sodrug D. Ekonomoff resolucijo o svojem referatu: "Jugoslovani in njih položaj v Ameriki"; Jos Zavertnik v svojem referatu: "o ustrojstvu pravil za Jugosl. soc. Zvezo" glede tiska: Štefan Zlodi za Zadružno tiskarno in Frank Petrič resolucijo in predlog: "Za praktično delo v prilog jugoslovanskih naseljencev v Ameriki."

Ne da se tajiti, da je prvi kongres jugosl. socialistov v Ameriki velik korak naprej ne samo na gospodarskem in političnem polju v Ameriki, ampak da ga je smatrati tudi kulturnim. — Jugoslovanski proletarjat je začel tudi v Ameriki reševati svoja uprašanja in delo — sam.

Omenimo naj konečno, da je zbor posetil kot povabljeni gost tudi glavni tajnik ameriške socialne stranke sodr. J. M. Barnes, ki je v angleškem jeziku pozdravil I. jugoslovanski soc. kongres.

Odgovor na napade štrajkujočih uslužbencev Pressed Steel Car Co.

Vsled vednega napadanja od strani Presed Steel Co. proti organiziranim delavcem v I. W. W. je izšel v McKees Rocks Leadarju z dne 29. aprila sledeči obrambni članek:

Urednik Leadarja:—

Uprašan sem, naj Vam podam z našega stališča sliko o štrajku, ki je nedavno izbruhnil. Pribito dejstvo je, da so se pošiljale v svet vse mogoče in nemogoče novice od strani naših nasprotnikov, ki vedoma ali nevedoma služijo velikim podjetjem in korporacijam.

Da se razume sedanji položaj, moramo poznati preteklost. V času zadnje poravnave je bil cel svet uverjen, da se bo od tlje naprej postopalo z delavci kot z ljudmi in da bodo med drugimi obljubljenimi poboljški dobili tudi 15% zvišanje plače. Vsakemu je bilo zasigurano dobro delo in dobri časi. Toda ko je prišel čas, da se izpolnijo obljube — s 15% zvišanje plače, smo zapazili, da se je to zgodilo le tam, kjer so bili delavci organizirani, in to šele potem, ko so zagrozili z revoltami. Za splošno delavstvo se ni storilo ničesar in se tudi ni imelo namena česar storiti. Vse je ostalo pri starem — in celo slabeje, kajti sistem dela je tak, da le enim omogočuje malo večji zaslužek, med tem ko eni narede le malo več kot prej.

Da dokažem mojo trditev, evo dokazov:

Na dan zadnje plače se je pobralo skupaj deset zavitkov (kuvert) s plačami. Plače so reprezentirale troje vrst dela: sponarje, prebijače in tesarje. Iznašlo se je, da zaslužijo vsak po $1.79 na deset ur. Pomisliti pa je treba, da so to izurjeni delavci in da se je moral vsak požuriti, da je kaj naredil, kajti delo je od kosa. Na podlagi teh razmer si lahko vsak izračuna, koliko potem zasluži navaden delavec.

V času, ko je bil poravnan zadnji štrajk, se je obljubilo tudi pol dnevnega praznika v tednu, toda kompanija tega še do danes ni uvedla. Pa ne samo to, da kompanija ne drži nobenih obljub, njeni uradniki tudi šikanirajo delavce kjer jih le morejo. To se zgodi najraje pri akordnem delu, in sicer na ta način, da se delavce čestokrat menja z enega na drugo delo, kar provzročuje, da delavci ne morejo priti do večjega zaslužka — po drugi strani se pa nameščuje novince, da delajo isto delo ceneje.

V tem slučaju sta bila premeščena dva delavca, druga dva pa bi imela vzeti prejšna mesta. Glasom zaključka med delavci v teh oddelkih so pa odklonili to navado menjanja na ta način, da niso hoteli vzeti druzega dela. Tisti štirje so bili za to odpuščeni. Unija je pa zahtevala, da se jih takoj nadomesti na stara mesta. In temu se je kompanija vdala, toda drugi dan je odpustila Zolaka, ker je sodeloval pri poravnavi kot tolmač. Vsled tega koraka od strani kompanije je unija zaključila dne 17. aprila zvečer, da se zahteva, da dobi Zolak svoje delo nazaj. Uradniki kompanije se pa niso hoteli vdati in vsled tega so delavci skupno zapustili delavske prostore.

Kompanija je hotela na razne načine opravičiti svoj korak za odpustitev Zolaka, toda vse to so bili le prazni izgovori.

Mi vemo iz zanesljivih virov, da so bossi kompanije povedali predsednikom nemške in grške Unije, da Unija pomeni za delavca le zgubo dela. Predsednika nemške Unije se je odpustilo. Reklo se mu je tudi, da bo imel trde čase v iskanju dela okrog Pittsburga.

Odpustitev Zolaka je bil ogenj v streho. Skozi cel čas pa so kompanija in njeni plačani špijoni gledali na to, kako bi uspešneje delali v javnosti napačno mnenje in tako odvrnili delavce od njih pravega cilja.

Navadno se je reklo, da so delavci nevedni tujci, da so bili zapeljani po voditeljih, kteri jih uče napačnega "Amerikanizma", da organizacija I. W. W. ni možna plačati $7 na teden podpore, (kaj enacega se sploh ni nikdar obljubilo) pravi se, da so delavci vodeni po ljudeh, ki oznanujejo nasilje in nered, da so anarhisti itd. (vsak, kdor pozna ljudi v tej organizaciji pa ve, da organizacija ni v zvezi s takimi ljudmi, ki uče kaj podobnega) — dalje je bil zagnan krik, da je pobegnil blagajnik in odnesel unijske novce. — Kdo je odnesel unijske novce? — Mi ne vemo za nobenega.

Blagajnik Unije, Ignac Klavier je tukaj in govori sleherni dan štrajkujočim. Vse te govorance so navadna laž, ktere zamore pošiljati v svet le delavstvu škodaželjni kapitalizem in njegovi plačani hlapci.

Da to ne bo kar tako vleklo v javnosti, vedo tudi kapitalisti, zato so si istočasno izmislili še eno sredstvo. Začeli so nabirati podpise v svrho, da bi se začela proti I. W. W. sodnijska gonja. To so takozvani petični podpisi in jih je treba dobiti 4000. Vse to ima namen, da se poslovanje I. W. W. enkrat za vselej onemogoči in uradnike imenovane Unije pa zapre ali izžene iz McKees Rocksa. — Mar ni to značilno? —

Mi vemo pozitivno, da je bilo mnogo podpisov izposlovanih vsled pritiska in groženj, vzlic temu pa smo pripravljeni naše delo napredovati napram vsem grožnjam in slučajnim sodnijskim gonjam, naj pride kar hoče!!!

Sence ječe in vse grožnje naših sovražnikov nas ne bodo ostrašile v delu za našo pravično stvar. Uradniki I. W. W. ne bodo odnehali — in preganjanja ter šikane bodo rodile le bolji sad med našimi delavci, tako, da bo mogoče organizirati slehernega od tisočev delavskih sužnjev v veliko združenje vseh.

"Hic Rohdus, Hic Salta"
Joseph J. Ettor,
District Orgaizer, I. W.W.

— Eksekutivni odbor socialistične stranke v Ameriki je predzadnji pondeljek sklenil, pomagati z vsemi močmi illinoiškim premogarjem v sedanjem velikem ekonomskem boju proti premogarskemu trustu. John Walker in Duncan McDonald od premogarske organizacije sta bila tozadevno obveščena. Posebno poslanstvo premogarjev je tudi naprosilo "Chicago Daily Socialist", da v širšem obsegu poroča o boju premogarjev, ker kapitalistični listi taka poročila zavijajo ali pa jednostavno ignorujejo: naš bratski list bo naravno to z veseljem storil. Obenem se je zadnjo nedeljo vršila konferenca zastopnikov od vseh socialističnih listov v Chicagu (zastopan je bil tudi "Proletarec" po sodrugoma Fr. Petriču in Jos Zavrtniku ml.) v svrho, da se da premogarjem na štrajku krepka moralna podpora potom našega tiska.

— V jeklarskih tvornicah Illinois Steel Co. v So. Chicagu je predzadnjo nedeljo zvečer pljusknila razbeljeno tekoča kovina iz plavža in smrtno poškodovala več delavcev. Umirajoče delavce so naglo odpeljali v privatno kompanijsko bolnico, od koder je vsaka informacija glede ponesrečencev nemogoča; še celo imen ne povedo. In jeklarski trust je nedolgo tega naznanil, da bo ustavil delo ob nedeljah! Ali je res?

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company

Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Frank Podlipec, President;
John Petrich, Secretary;
Frank Janežič, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

31

Dopisi.

Claridge, Pa.

Cenjeni urednik "Proletarca!"

Objavite sledeče:

Podpisani se zahvaljujemo slov soc. klubu št. 19 v Sygan, Pa, za poslano svoto $31.75 po tajniku Louis Glaserju v podporo štrajkujočim bratom rojakom v Westmoreland Co.

Darovali so sledeči:

Slov. soc. klub št. 19. $10. Po 50 ct. so darovali: Blekač John, Bauer Jos. Drmota Math. st. Debelak Urban, Debelak John, Guselj Anton, Guselj John, Sevec John, Hrlička Frank, Kavčič Lovro, Lesjak Julius, Likar John, Prica Dušan, Werdinek Leon, Zupan Frank. Po $1.00 so darovali: Guselj Lovro, Oblak Math in Rogensbogen Aleksij. Po 75 ct. so darovali: Martinčič John. Po 25 ct. so darovali: Bogataj Louis, Dolene Martin, Drmota Andrej, Drmota John, Drmota Math. ml., Drnovšek Louis, Drnovšek Luka, Gorenc Frank, Guselj Andrej, Janežič John, Kvartich John, Krek George, Knez Ignac, Kajžar Ant. Likar Frank, Miklavčič Frank. Miklaučič Tmo, Mauer John, Mauser John, Martinčič Andrej, Pleteršek John, Pustork Frank, Prosen Martin, Rabselj Frank Ramovš Jakob, Slivnik Lovro, Strah Frank, Všeničnik Geo, Ušeničnik Štefan, Urbančič Math, Virant John, Vrtačnik John, Vakutinčač Jernej, Velikan Ignac, Vrdock Simon in Žagar Tone. Hvala prav vsem!

Zahvalimo se tudi dr. "Mladi Vrh"' Sygan, Pa. ki je darovalo svoto $10 za isti namen.

Svota se razdeli med najpotrebnejše brate štrajkujoče rojake v Westmoreland Co.

Za tozadevni odbor:
John Batich, J. Mlakar,
Lavrencij Šturm.

Claridge, Pa.

Cenjeni urednik!

Društvo "Bratoljub" št. 7. S. N. P. J. v Claridge, Pa. se izreka zahvalo društvu Ilirija št. 38. S. N. P. J. v Kenosha, Wis, za darovano svoto $13.70 v podporo najpotrebnejšim bratom in članom društva "Bratoljub", kakor tudi društvu "Slavija" št. 1. S. N. P. J., ki je darovalo $4.00 v isti namen.

Pečat. John Mlakar, preds.
John Batich, tajnik,
Val. Rednik, blagajnik.

Opomba uredništva. Z veseljem konštatiramo, da so se slovenski delavci in obrtniki pričeli tudi za kaj druzega zanimati kot za na pol podrte cerkvene "turne" in cirilmetodarijo v stari domovini. In to pozdravljamo!

V Ameriki je danes na stotine slovenskih premogarjev v boju s kapitalisti, ki trdijo, da so lastniki premoga. In ti slovenski premogarji so potrebni podpore. Njih žene, njih deca so lačni, gladni so tudi očetje. Kjer pa premogarska družba lastuje hiše, tam so tudi slovenske premogarske družine brez strehe.

Slovenski delavci, ki delate in niste na štrajku, ali razumete kakšno gorje, če je gladni oče s svojo družino na cesti, deca pa vpije: **Mama kruha!**

Gladni oče, ki je s svojo družino na cesti, ni zvršil nobenega hudodelstva. Ukradel ni nič, ogoljufal nikogar, pa tudi nobenega ni vbil ali ranil. Pregrešil se je le zoper profitaželjnost kapitalistov. Bori se za boljšo bodočnost svoje dece in vseh delavnih ljudi. Mar ni to plemenit in vzvišen namen?

V kapitalističnih listih čitamo pogosto: Svoji k svojim. Slovenski delavci in obrtniki zapomnite te besede! Ali ni to "svoji k svojim", če delavec, ki dela in mu dopuščajo gmotne razmere, podpira svojega štrajkujočega brata-delavca, ki je v boju s kapitalisti za boljše življenske razmere vseh delavcev? Slovenski delavec na štrajku nam je dvakrat brat. Naš brat je po narodnosti **in razredu!**

Dolžnost vseh slovenskih delavcev je brez razlike na versko in politično prepričanje, da priskočimo z darovi takoj na pomoč, ko začujemo glas, da so slovenski delavci na štrajku podpore potrebni.

Kdor dela in mu dopuščajo tudi gmotne razmere naj poseže v žep in naj daruje. Potem naj že bo organiziran v slovenskih podpornih društvah, ali pa v političnih klubih, ali pa v skupni uniji.

"Cerkvene turne" v stari domovini naj pa zidajo in popravljajo tisti, katerim "turni" tudi nosijo. Delavcem ne koristijo nič!

Kdor želi prispevati za štrajkujoče brate slovenske premogarje v Westmoreland Co. naj pošlje denar direktno na naslov John Batich 487 Box Claridge, Pa.

Kdor da, dvakrat da!

Ely, Minn.

Cenjeno uredništvo!

Semtertje se čita v časopisju, da ima država Minnesota najslabeje zakone glede varstva delavcev. Jaz se sicer ne bom bahal z zakoni te dežele, ki zadenejo točko o varstvu delavcev, rečem pa, da so taka poročila čestokrat pretirana in neopravičena, in to je vsled nepoznavanja zakonov od strani poročevalcev.

V naslednjem hočem pokazati, da so sedanji zakoni v Minnesoti, glede varstva delavcev precej ugodni za delavca v slučaju poškodbe pri delu — in da je bila čestokrat, zlasti pred leti nazaj — kriva le ljudska bojazen in nevednost: nastopiti proti kompaniji, da rojaki niso prišli do svoje odškodnine.

V rudarskih naselbinah v severni Minnesoti se peča z rudarstvom okrog 10.000 slovenskih delavcev. Vposleni so v železnih rudnikih v Vermilion in Mesaba Range.

Pred šestimi leti so rudarske družbe z namenom, da preje obogate, spremenile svoje rudnike v prave človeške mesnice. Ubilo in ponesrečilo se je na tisoče delavcev, ne da bi se družba zmenila za udove in sirote prominulih. Kdor je poprosil družbo za pomoč, se mu je navadno reklo, da se bo naredila kolekta okrog rudarjev. Ta družba ni imela usmiljenja, ampak je pokazala s prstom na njene uslužbence, češ, oni so ljudje, na kter je treba apelirati. Zgodilo se je tudi v tistih časih, da se je komu sanjalo, da bi bilo dobro družbo tožiti za odškodnino, toda kakor hitro je družba o teh sanjah izvedela, je z grožnjami, da bo pregnala vse "Avstrijane" z Minnesote, tako prestrašila rojake, da so se zakleli, da ne bo šel nobeden pričat proti družbi.

V vsakem slučaju ponesrečenja je znala kompanija pridobiti na en ali drugi način priče za se in tako je bilo ponesrečenemu nemogoče kaj ukreniti proti kompaniji.

Pozabiti tudi ne smemo, da so naši rojaki precej podvrženi laskanju, petolistvu in izdajalstvu, če vidijo, da jim kak boss hoče iti navidezno na roke. V tem slučaju bi izdali vedno svojega rojaka. Seveda, izjeme so povsod, tudi med slovenskimi delavci so izjeme. Istodobno bi ne bilo zato mogoče začeti nobene tožbe proti kompaniji.

Prišli pa so drugi časi. Poskušnje o tožbah so se začele — in sicer od strani druzih narodnostih največ od strani Fincev. To pa je dalo nov pogum tudi slovenskim delavcem, zlasti ker so se te tožbe često završile v prid delavcev.

Vsled tega so se prvotne sanje ponovile in uresničevale tako, da se je začelo v vsakem slučaju družbo držati odgovorno za ponesrečenje naših rojakov.

Istočasno pa tudi rudniške družbe niso držale rok križem. Najeli so nekaj petoliznih, na karakterju propalih rojakov, ki so imeli namen delati med rojaki intrige, strašiti jih in jim prigovarjati, naj nehajo z zahtevami, ker bo inače družba bankotirala." — Toda po trdem boju je bil led prebit in tožbe so se inaugurirale. Da so tudi v slučaju tožba imeli poleg opravka slovenski hinavci in prodane duše, si lahko vsak misli.

Čestokrat se je dejalo: ja, vse to bi že še blo, če ne bi pri tožbah pobrali polovico advokatje. Tudi jaz sem tega mnenja; ampak uprašanje je drugo, namreč, da se kompanija tako dolgo neče pogajati s ponesrečencem, dokler ne vidi, da ji je na vratu roka pravice. Bolje je deliti z advokati — nego s kapitalisti, kajti prvi dajo vsaj nekaj, medtem ko ne dajo drugi brez prvih nič. Zato je pa vedno bolje, da se v slučaju ponesrečenja obrača vsak najprvo na advokata.

V nekem slučaju, kjer se je šlo za visoko odškodnino, se je družba obrnila celo na Avstro-ogrskega konzulata v Chicagu, da bi on izposloval, da bi dotični rojak ne zahteval svoje odškodnine skozi sodnijo.. In avstro-ogrski konzul je v resnici prišel v Duluth, tam je našel ponesrečenca in mu prigovarjal naj vzame ponujano svoto od kompanije, kar pa dotičnik ni hotel.

Porota je potem priznala dotičnemu rojaku 18 tisoč dolarjev odškodnine, to je največja svota, ki je bila priznana po poroti v tem okraju. Toda li misli kdo, da je bilo to našim rojakom všeč? Ne! Reklo se je, da je dobil preveč. — Spet kranjska zavist in nevoščljivost.

Zakoni in sodnjiska postopanja napram "Steel Trust Co." v Minnesoti, kakor se je izkazalo že čestokrat, niso tako slabi za delavca v tej industriji — **slabi so** le delavci sami, ki imajo še preveč predsodkov, nevoščljivosti, pa premalo zavednosti v dosego pravice, kadar so take stvari na dnevnem redu. Kadar se kdo ponesreči, ali da koga ubije, tedaj bi morali delavci ko en mož podpirati razpravo na strani delavca, pa bi bilo vedno prav in dobro za delavca.

Delavec v tej industriji ne ve nikdar, kdaj ga zadene nesreča, vsled tega mora biti vedno pripravljen v vsakem slučaju, da drug drugemu pomaga. Čimbolj trdna vez bo med delavci, tem uspešnejše bodo tudi tožbe v slučaju ponesrečenja.

Zadnji čas so razne družbe vložile pritožbo,, češ, da se je zadnji čas uložilo malenkostne tožbe za ogromne svote denarja kot odškodnino. Kakor nam je znano, je za to že imenovana posebna komisija, ki se bavi s preiskovanjem in določbami, o odgovornosti delodajalcev. Do sedaj daje ta zakon delavcu moč, v slučaju poškodbe na delu, da lahko toži za vsako svoto, torej ne določeno, izrekli so pa potem določbo za odškdnino porotniki. Nov zakon bo pa baje tako omejen, da bo pred vsem treba še le dognati, ali je družba res odgovorna oziroma kriva, tožiteljevega ponesrečenja ali ne. Če bo dognano, da je družba kriva, bo potem še le izrečno določena svota za vsak slučaj tožbe. Čuje se, da bodo te svote zelo nizke. (Seveda, se ni čuditi, če bo kaj tacega sklenjeno, saj v postavodaji v Minnesoti ni niti enega socialista. op. ured-)

Dokler ne stopi novi zakon v veljavo bo strankam še mogoče nekaj dobiti od kapitalističnih mogotcev.

Josip Mantel.

Hazzard, Pa.

Cenjeni urednik!

Odprto povem, da naj prenehajo s pošiljanjem "Am. Slov." Ta list ni za me. Odkar je pokazal delavcem sovražno lice s tem, da glede socializma postavlja resnico na glavo, ga lahko čitajo ljudje, katerih možgani so zapečateni z devetimi pečati. Vernik ali nevernik ne more čitati lista, ki prihaja z lažmi, katere so socialisti v Evropi že pred tridesetimi leti ovrgli stokrat.

Ko sem čital slabo preplonkano kašo o socializmu, sem bil prepričan, da je le dvoje mogoče. Ali so gospodje, ki imajo glavno besedo v uredništvu zreli za blaznico, ali so pa prekanjeni klerikalci, kakeršne sem poznal v stari domovini, ki se ravnajo po izreku: namen posvečuje sredstva.

Ako je prvo, tedaj jih pomilujem. Človek z zdravo človeško pametjo, se vendar ne more smejati, če hoče kdo po sili v blaznico.

Ako je drugo, potem priporočam: Ogibajmo se jih! Z ljudmi, ki pobijajo socializem z lažjo, dasi vedo in so prepričani, da je do danes socializem najboljši gospodarski nauk, kar jih poznamo, ki zaeno vsebuje tudi vzvišeno moralno nazivanje, ne more delavec imeti stika, pa naj že bo veren kristjan ali pa svobodomislec.

Klerikalen list je dandanes le še za tercijalke in hinavce. To bi vedeli že danes lahko tudi klerikalni generali, ki trdijo, da poznajo do pičice "dobro in verno" slovensko ljudstvo.

Z delom je tukaj slabo. Zaslužimo komaj za borno hrano in stanovanje. Kapitalisti so nam povečali nekoliko plačo, ker smo jih prisilili do tega. Na drugi strani nas pa molzejo z dvojno mero tako sistematično in skrajno dosledno, da ne občutimo povišanja plače. Kar kapitalist dá z levico danes, vzame drugi dan z obema rokama.

In tako bo, dokler bomo živeli v kapitalistični človeški družbi, dokler bo odločeval kapitalistični gospodarski sistem.

Bratje delavci! Prebudite se iz sna! V vrste zavednih delavcev, v socialistično organizacijo, da si s postavnimi sredstvi priborimo gospodarsko enakost. Naročajte "Proletarca", čitajte dobre in poučne knjige in čas bo kmalu tukaj, ko ne bo na svetu gospodarjev in sužnjev!

Vsem zavednim Slovenkam in Slovencem pa najiskrenejši pozdrav.

John Julius.

Beaversdale, Pa.

Cenjeni!

V prigibu Vam pošiljam polletno naročnino in 25 ct. listu v podporo, ker je "Proletarec" lastnina zavednih delavcev in svojemu programu svest: **Nastopa** nevstrašeno in odločno za pravice trpinadelavca.

Neštetokrat je že priobčil: "Doli s kapitalističnim gospodarskim redom, doli z grabeži in izsesavači!" In doba bo napočila, ko bo le tisti spoštovan v človeški družbi, ki dela z umom in rokami. Delavci ne bodo izvojevali te dobe s puškami ali topovi. Zavedni delavci niso barbari, ne bojujejo se z morilnim orožjem. Delavci hitijo z uma svitlim mečem v boj za svoje pravice in za preobrat kapitalističnega gospodarstva.

Najboljše orožje poleg delavskega časopisja je pa volilni listek. Kedar so volitve, takrat pa glasujte delavci kot en mož za socialistične kandidate. S svojimi glasovi bodete zasekali kapitalizmu najhujše rane. Povedali bodete, da hočete biti sužnji, da hočete živeti kot ljudje.

Z delom se pa ne morem pohvaliti. Tako je kot ob času krize. Delamo po dva ali tri dni v tednu. Vzlic slabim časom pa prihajajo vseeno k nam poneumnevalci ljudstva, da iz delavskih žepov iztisnejo kakšen cent za sebe. Ne očitam ga njim. Marveč želim, da bi "sv. Duh" razsvetil možgane novodobni raji relavcem. Ako se ne zvrši to — če delavci nočejo slišati glas delavskih listov, bo kmalu po njih hrbtih žvižgal bič kapitalističnih priganjačev, kot je svojedobno žvižgal in tleskal bič grajskih valptov po hrbtih naših prednamcev ob času fevdne tlake.

Pozdrav vsem čitateljem! Tebi vrli list pa želim obilo vspeha pri vzgoji slovenskih delavcev.

Andrej Ileršič.

NAŠ TISK.

Naši zapiski za juni imajo sledečo zanimivo vsebino: Vladimir Knaflič: Raison D'Etre Kulturnega boja na Slovenskem. — M. Šmale: Edmond Rostand. — Dr. Fr. Kidrič Pomote in potvare za razne potrebe. — F. K. Literarna lastnina? Pregled: Kulturni. — Socialistični. — Šolstvo. — Naši zapiski stanejo $1 za vse leto in se jih naroči pri upravništvu. Naslov je N. Z. 6. II. Šelenburgove ulice, Ljubljana, Kranjsko.

MED ZVEZDAMI.

Zmote.

Pred kratkem se je osnovala liga, ki ima namen podruskati in pohrustati ameriške socialiste. Liga se imenuje "Industrial and Social Justice League of Amerika." V ta namen so se našli denarni mogotci in duševni "velikani". Prvi bodo podpirali boj gospodarsko, drugi ga bodo pa izvrševali de facto. Kako bodo pravzaprav vodili boj proti socijalistom in socializmu, zasedaj še ne povedo — in si tudi še niso na jasnem. Vsekakor pa izgleda, — vsaj po govorjenju pripadnikov lige — da je boj namenjen zajezenju socialističnega naraščaja, ki zadnji čas tako rapidno poplavlja ameriško javnost. Najvažnejše uprašanje za ligo bo, kako začeti — in kje začeti. Stvar bo zelo delikatna, kajti najvažnejše uprašanje navsezdnje bo le, zakaj se socijalizem tako naglo razširja? Tu se bo treba poglo biti v vzroke — in če bo njih liga služila kakor nje naslov pove: industrijalni in politični pravici, tedaj bo treba začeti pri sedanji upravi, ta pa ni socijalistična ampak republikanska, demokratična — kapitalistična. Pameten človek, ki ima nekaj pojma o politiki in javnem življenju sploh, ne more vsprejeti v glavo misel, da so za sedanje politične in gospodarske razmere odgovorni socijalisti. Kako neki? — Saj ni ne enega socijalista v kongresu, ne v senatu. Dosti malo, niti v državnih zastopih — izvzemši par v Wisconzinu — jih ni.

Gospodje so se zmotili, kajti res nemogoče je, — in to pri najbolji volji — sprijazniti se s tako absurdno rečjo, kot je uničenje socijalizma radi tega, ker je republikanska, demokratična — kapitalistična uprava gnjila, trhla; propadla moralno in politično. Sancta simplicitas! kje je pa tukaj logika? Kje razum? Kje pamet? Ne, ne, to je velika zmota, o kteri se bodo razni doktorji in Reverentje že še lahko prepričali, če jim je sploh kaj na tem, da v svetu obstoji kako prepričanje. Socijalizem danes ni več Archimedova točka.

Cela stvar nas spominja na fanatično mačeho, ki je imela svojega porednega Jurčka tako rada, da je za vse pregrehe, ki jih je naredil, bračunala s Tinetom, kteremu je bila mačeha.

Socijalisti držimo, da tiči v teh zmotah velik nauk. Morala tega nauka pa je: bojuj se za pravico sam. To pa vrše socijalisti.

* * *

POŠTNE HRANILNICE ODOBRENE.

Zed. države dobe poštne hranilnice. V te hranilnice bo lahko vsak začel z enim dolarjem hranilne vloge. Največ se bo zamoglo vložiti na eno osebo $500. Glavni namen teh hranilnic pa je, da pride tisti denar v roke privatnim bankirjem, kteri bodo dajali pošti od 2% do 3% obresti, pošta pa bo dajala ulagatelem le 2% obresti.

V Ameriki je že tako, da se da privatnim špekulantom vedno in povsod prilika izkoriščevati javnost. Ni čuda torej, da so vsi izkoriščevalci proti socijalizmu.

* * *

1.080,000,000, KONGRES.

Pred dobrim tednom se je razšel 61-ti kongres, ki je dovolil za razne javne izdatke za bodočo fiskalno leto eno miljardo osemdeset miljonov dolarjev. To je za 40 miljonov več kot lansko leto. Lepa svota.

Radovedni smo le, koliko od te svote bo šlo v žrelo kapitalističnih špekulantov ozir. za kolike svote bodo privatni podjetniki ogoljufali vlado?

* * *

Appeal to Reason primirja Roosevelta s političnim Dr. Cookom. — Dobra primera. Oba sta našla ob njiju povratku svoje posebne čudake.

— č.

— Premogarske družbe v Illinoisu zdaj razpošiljajo plačane agente od mesta do mesta, koder je štrajk; tile agentje krepko lažejo o stanju unije in natvezujejo štrajkarjem, da jih hočejo voditelji unij ogoljufati na podpori. In glavni namen teh kapitalistom prodanih duš je: napraviti zmešnjavo med štrajkarji in ubiti štrajk. Zato: **pozor pred temi špijoni!**

— V New Yorku se pripravljajo na velikanski štrajk delavke v tvornicah za ženske obleke. Organizacija "International Ladies' Garment Workers" neprestano narašča. Blizu 50.000 delavk bo ostavilo delo.

— Tisoč dvesto mož, vposlenih v "Laughlin Sheet Tin Mill" v Bridgeporte, O., je zaštrajkalo v četrtek in s tem ustavilo delo v celi tvornici. Boj je nastal vsled tega, ker se nekteri delavci branijo prispevati 10% od dnevne plače v štrajkarski sklad za 4600 štrajkarjev pri "American Sheet and Tin Co." v tistem mestu, kteri so na štrajku že blizo leto dni. Štrajkarji so dobro organizirani.

— V takozvanem "Irwin Fieldu" premoga v Pennsylvaniji (Latrobe, Irwin, Herminie, Madison itd.) štrajkajo premogarji že od 9. marca. Okrog 20.000 do 30.000 premogarjev je na štrajku. Ogibljite se tega kraja!

Ko je Krist visel na križu je bil žejen. Kapitalisti so pa lačni v palačah. A ne kruha, marveč denarja.

Žejnemu Kristu so mesto vode dali jesiha in žolča. To so zvršili pismarji in farizeji.

Delavci! Vi dajte pa kapitalistom mesto denarja delo. To lahko zvršite, če le hočete — pri prihodnjih volitvah.

SLOVENCI POZOR!

Veliki Izlet (Picnic)

katerega priredi

Društvo Slovenija, štev 44., Č. S. B. P. J.

dne 17. julija 1910

V LAKE SIDE GROVE 96. cesta in Ewing Ave.

SO. CHICAGO.

Začetek točno ob 1. uri pop.—Igrala bode izverstna slovenska godba.—Vstopnina za Slovence prosta.—Za dobro kapljico in prigrizek kakor tudi zabavo skrbi. ODBOR.

Slovencem v Chicagi!

Slov. soc. klub št. 9 "Proletarka" v Chicagi je sklenila na zadnji seji, da se vrši pikcik na Riverside mesto dne 17. julija dne 10. julija, ker ima društvo "Slovenija" svoj piknik dne 17. julija v So. Chicági.

Vstopnice za piknik stanejo en dolar za možke in 50c za ženske.

Pijača in prigrizek prosta.

ODBOR.

Splošen pregled.

— **Poleg drugih trustov** imamo sedaj tudi jetniški trust. Ta trust se bavi s tem, da spravlja izdelke jetnikov na trg, katere so jetniki izdelali za čerttino plače, katero dobiva delavec v prostosti. Z drugimi besedami: Ta trust je odiranje in izkoriščanje jetnikov vtisnil pečat kapitalističnega podjetja. Še bolj senzacionelna je pa obdolžitev, katero je nekdo zalučal v svet na zadnjem kongresu dobrotvornih društev, da ima ta trust vsa dobrotvorna društva pod svojo komando, da ne protestirajo proti krivicam, katere trpijo jetniki.

Edward Boyle, blagajnik zveze dobrotvornih društev je zaeno tudi advokat jetniškega trusta.

V kapitalistični človeški družbi so zavoljo profita korumpirana tudi dobrotvorna društva.

• • •

— **Vzlic temu,** da so imejitelji ali lastniki vodenih železniških delnic, že dvajsetkrat ali še večkrat dobili plačani kapital za vodene akcije, hočejo vseeno podražiti vozne listke in voznino za tovore, da bi tem preje pograbili ves naroden imetek.

Je pa čas, da se tej kapitalistični igri naredi zakonitim potom konec. Podržavijo naj se železnice in kapitalističnemu odiranju bo konec.

Vozni listki in voznina za tovore bodo ceneji kot sedaj, dobiček bode pa imela država. Tudi vslužbenci bodo na boljšem!

• • •

— **Pruska vojna uprava je** obsodila stavkokaštvo (skebarijo). Izdala je ukaz, v katerem prepoveduje podčastnikom in prostakom delati za civiliste in rokodelske mojstre. Ker so do sedaj rabili vojake kot delavce le v slučaju štrajka v civilnih podjetjih, obsoja t aukaz stavkokaštvo kot nečastno delo.

Ta ukaz naj si zapamtijo tudi ameriški sodniki, ki so že vzeli stavkokaze pod svojo zaščito. Zapomnijo naj si, da imajo pruski "komisknofi" modernejše naziranje kot sodišča v svobodni republiki.

• • •

— **Podpredsednik** Sherman — ljubljenec kapitalistov in njih vredni tovariš — je bil pred kratkim v Milwaukee. O mestu pa ni vedel povedati nič druzega, da je bil ravno tako varen, ko je taval in hodil po mestu, kot v kakem drugem ameriškem mestu.

Mi pa ne verjamemo v to. Sherman je bil bolj na varnem v Milwaukee kot v Chicagi ali v New Yorku. Sherman je govoril neresnico. Ako ne verjame, naj pa pride v Chicago in naj hodi peš okoli po noči. Cestni tolovaji, katerih kar mrgoli pod republikansko mestno upravo, ga bodo hitro olajšali za njegov imetek. Če bodo slučajno slabe volje, mu bodo za spomin okoli oči naredili še nekaj modrih in višnjevih lis in potez.

Da socialisti niso roparji, tolovaji in morilci bi moral vedeti že tudi podpredsednik ameriške republike. Ako pa tega ne vé, potem vemo mi, kakšne neveniče smatrajo kapitalisti in kapitalistični političarji sposobnim za najvišje uradniške službe v ameriški republiki.

• • •

— **Kapitalisti** kar ne morejo pozabiti, da so v Milwaukee bili v volilni borbi poraženi do cela na vsej črti. Dan za dnem pišejo kapitalistični listi o Milwaukee. Minoli teden se je oglasil ultrakapitalistični list "Inter Ocean" v Chicagi. Prav po očetovsko svari ameriške državljane pred socializmom, kot bi bili državljani nezreli otroci. Nas taka svarila veselijo, ker seznanjajo ameriške državljane s socializmom in resnico, da socializem maršira v ameriški republiki.

Do sedaj so ameriški kapitalistični listi lagali vedoma, da v Ameriki ni socialistov, da se s socialističimi nauki ne peča nihče. Zdaj so pa morali vgrizniti v kislo jabolko in priznati, da socializem že povsod trka na duri.

Hudo je, če človek goljufa samega sebe in nakrat pride do prepričanja, da je ogoljufan, ker se je ogoljufal sam.

• • •

— **Že tedne in tedne** so premogarji v državi Illinois in ponekod drugod na štrajku. Mali podjetniki so se vdali. Le velekapitalisti so trdovratni in trmoglavi. Imajo še nekaj premoga za svoja velikanska industrielna podjetja v zalogi. Pa še nekaj druzega je. Pokazati hočejo, da so gospodarji, neomejeni gospodarji; absolutni vladarji, premogarji, katerim se imajo zahvaliti za vse, pa njih sužnji, ki morajo vbogati, kar jim ukaže gospodar.

Iz krvi in mozga premogarjev so kovali denar, gradili so krasne palače in jahte, kupovali avtomobile z najmodernejšo opremo, uživali lukulska jedila, pili šempanjca in kupovali svojim mejtresam dragocen nakit, ker je po kapitalistični lastninski pravici premog "njih lastnina."

In danes, ko prihajajo premogarji, ki imajo po prirodnem pravu iste pravice do premoga kot kapitalisti — lastniki premogokopov, in zahtevajo vsled neznosne draginje malce višjo plačo, pa pravi premogarska gospoda ošabno: ne!

Na ta izzivalen odgovor pa štrajkujoči premogarji ne morejo odgovoriti druzega: Mi vstrajamo!

In kedar čujejo delavci druzih strok tak odgovor svojih štrajkujočih bratov, je njih dolžnost, da jih podpirajo gmotno in moralno.

• • •

— **Fakta,** katera je razkril avstro-ogrski konzul v "Buckeye Steel Casting Co.", Columbus, O. vzbujajo senzacijo po vsem civiliziranem svetu. Tam vbijajo in morijo delavce kot živino v klavnici. Vsi listi se zanimajo za stvar. Posebno Evropejski listi so ogorčeni, da v ameriških tvornicah vbijajo ljudi kot v mesnici.

Mi pa želimo, da bi bila ta slika popolna. Priporočamo, da bi konzul šel pogledati v jeklarno South Chicago, Ill. Tam ni človeško življenje, če gre za delavca, vredna piškavega oreha.

Minoli teden sta zopet ponesrečila dva delavca. Pa do danes še ni bilo mogoče dognati, kako se pišeta. Nekateri ljudje so se privadili že takim objavam o nezgodah, ker mislijo, da niso izogibne za našo industrielno slavo. Kulturne države v Evropi pa dokazujejo, da se industrija razvije lahko brez groznih nezgod, ki so v Ameriki na dnevnem redu.

Po našem skromnem mnenju ni nobene razlike med morilcem, ki mori zavoljo profita, in morilcem, ki mori, da izprazne drugemu njegove žepe.

Ameriški kapitalisti so trdosrčni ljudje! Zakaj? Ker se jim ni treba bati, da bi za svoja hudodelstva in zločine morali delati pokoro v ječi.

• • •

— **Prej.o bodo** poslanci v kongresu sprejeli zakon za ohranitev neizmernih in nepreglednih šum v Alaski, bodo kapitalisti oropali Alasko do cela. V Alaski je približno 100 milijonov akrov šume. Le peti del tega lesa se lahko razreže v deske in pošlje na trg. Gozdi so krasni. Računijo 25 tisoč kubik čevljev na aker. Najlepši gozdi so ob morski obali. Klima je tako mila kot na Škotskem. Ti gozdi so vredni več kot zlati prah, katerega izpirajo iz peske reke Yuhon.

Ni čudo, da so kapitalisti planili po teh šumah, kot gladni volk na kost.

KAM POJDEMO SLOVENCI

v Chicagi dne 10. julija t. l.? Na piknik slov. soc. kluba št. 9. "Proletarka", ki se bo obdržaval v senci stoletnih hrastov na Riverside ob reki Desplaines.

Pekli bomo janca na ražnju. In točili bomo pivo najboljšega ameriškega izdelka.

Vstopnina za piknik stane za moške le en dolar, za ženske pa 50 centov. To je malenkost, če za prigrizek in pijačo ni treba plačati centa.

Poleg bo pa še vsakovrstna domača zabava.

Piknik bo pričel ob eni uri popoludne. Prostor je lahko najti. Vozovi poulične železnice Ogden, 22. Street in Blue Island vozijo do 40. ulice. Tam je pa treba vzeti voz z napisom Leiyons ali Berwin, ki vozi do reke Desplaines. Ob reki Desplaines je treba hoditi še deset minut proti jugu do proge Santa Fe železnice. Tam bo piknik.

Odbor.

Ljudje, katerim je profit vse pravijo, da so bili dobri politiki Cavour, Metternich in Bismark, dobri vojskovodje pa Napoleon Bonaparte, Radecki in Moltke. Res so bili dobri možje za postavne roparje.

Provzročili so, da je bilo požganih neštevilno kmečkih domov, umorjenih nebroj krepkih mož in osiruanjenih brez števila deklet in žena.

Ta junaška dela so jih proslavila za vedno. Njih slike je v vekotrajen spomin treba obesiti med roparje in cestne tolovaje.

ŠKRAT.

Tiskarski škrat nam navadno nagaja. Včasi pa preobrača take kozolce, kot jih preobrača pri vseh listih. Škrat je hudomušen in nagajiv. Svoji nagajivosti je pa postavil v zadnji štev. "Proletarca" v članku "Slovenskim abiturijentom v Ameriki": Slovenski abiturijenti, ki se strinjamo z današnjim gospodarskim redom, mesto, ki se **NE** strinjamo. Besedico **NE** je pozabil, ko je lahkoživo skakal po predalih našega lista.

Malenkost po njegovem mnenju. Mi pa pravimo, da ga v prihodnjič, če bo še tako nagajiv, pošljemo v Španijo. Tam radi streljajo ljudi! Morda bo ta opomin pomagal.

Posledice zanemarjenega prehlajenja pozna vsak. Pravočasno drgnjenje s krepkim linimentom pa kali uniči. Najpotrebnejše sredstvo v domači lekarni je torej dober liniment. Že leta sem se je Dr. Richterjev "Pain Expeller" izkazal, da je kot tak izboren. Sredstvo se lahko kupi v sleherni lekarni v Ameriik za 25 centov steklenica. Človeku pa je treba biti pozornemu, da dobi pravega z varstveno znamko s sidrom.

NAŠI ZASTOPNIIKI.

Colorado City, Colo: Drag. Pogorelec.

Za Chicago in okolico so naši zastopniki: Mike Kulovec, John Jereb, Anton Anžiček in Joe Zavertnik ml. 440 N. Curtis St.

La Salle, Ill.: John Puček.

Filip Godina, za Indianapolis, Ind. in Anton Mesec, Indianapolis Ind. za okolico Severno stran.

Zastopnik: Jože Radelj, box 275, Frontenac, Kans.

Frang Vegel, b. 134. Girard, Kas. in za Franklin Kans.

Pongrac Jurse, za E. in W. Mineral. Kans.

Nick Vuksinič, Chisholm, Minn. za ta okraj in okolico.

Za Minnesoto: Jernej Črnogoj, Box 477 Eveleth, Minn.

Anton Sterle, box 344, Gilbert, Minn.

Hibbing, Minn.: Frank Hitti.

St. Louis, Mo.: Vincent Cainkar.

John Gašperin, 22. Stagg St. Brooklyn, N. Y.

Cleveland, O. Frank Černe in Frank Cirk, za Cleveland in okolico.

Lorain, O. in okolico Frank Vevar.

Joe Pajk, za Pennsylvaninje.

Conemaugh, Pa: Frank Podboj

Darragh, Pa. in okolico: Ivan Ring.

Toni Mrak za Hackett, Pa., in okolico.

Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja.

Louis Glažar za Sygan, Pa. in okolico.

Vandling, Pa.: Frank Verbajs, box 135.

Willock, Pa.: Jakob Dolenc, box 3.

Davis, W. Va.: John Mesojedec, Box 337.

Kenosha, Wis.: Ignac Radovan.

Cumberland, Wyo.: Lozekar Gašper.

Hudson, Wyo.: Anton Jalovčan.

Rock Springs, Wyo.: Valentin Stalick.

Za Pueblo, Colo.: Karl Batista.

KNJIGE

v zalogi "Proletarca":

Socializem 1 zv.	$ .10
Socialna demokr. in kmet. lj. 2 zv.	.05
Zakaj smo socialisti, 3 zv.	.10
Komunistični manifest, 4 zv.	.20
Kdo uničuje proizvanjanje v malem, 5 zv.	.15
Kat. svetovno naziranje in svobodna znanost, 7 zv.	.35
O konsumnih društvih, 8 zv.	.10
Kapitalistični razred, 9 zv.	.15
Nevarni socializem, 10 zv.	.15
Narodno vprašanje in Slovenci, 11 zv.	.15
Strahovi, 12 zv.	.15
Vojna in soc. demokr.	.15
Primož Trubar in slov. ljudstvo	.05
V dobi klerikalizma	.20
Razprave	.30
Občinski socializem	.35
Franeka in drugo	.25
Iz nižin življenja	.50
Moderni socializem	.10
Socialistični katekizem	.10
Džungel	1.00

Pošeljamo jih poštnine prosto.

POZOR! POZOR!
IG. KUŠLJAN
GOSTILNIČAR
229—1st Ave., Milwaukee, Wis.
Ima najbolje pijače in vedno pripravljen prigrizek, po zmernih cenah.—Lokalni in potujoči rojaki—dobrodošli!

Osnujte si dom v slovenski koloniji.
Ako želite posedovati lepo, rodavitno in dobro farme od 40 akrov ali naprej, tedaj lahko kupite zemljišče tukoj v naši slovenski koloniji, če tudi je vaš denarni kapital še majhen. Najsiromašnejši delavec, oženjen ali samec, si lahko tukaj ustanovi lepo gospodarstvo. Pišite nemudoma vsi za podrobna poročila. Ne odlašajte!
Adresirajte:
THE JAMES W. GOOD COMPANY, ASHLAND, WIS.

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v
Največja izbira klobukov.
LAWNDALE CLOTHING HOUSE
S.W. Corner 26th & Central Park Ave.
Srajce vseh vrst in cen.
RUDOLPH LAYER
LASTNIK
Obleke po mere naša posebnost.

FRANK UDOVIČ,
EKSPRESMAN
1343 W. 18th Street
pri Blue Island Ave.
CHICAGO, ILLINOIS
Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem.
Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

ČE RABITE EXPRESS
kočijo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stajno stroko
se oglasite pri
W. J. BRENNAN,
1132—1st St. La Salle, Ill.
TELEPHONE 380 R.

Slovencem in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.
FRANK ZORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste
za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.
VAC. KROUPA,
1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.
Obiščite ga!

Halo, Johny!
Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš da je največ zabave v GOSTILNI
John Košiček,
1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Društvene regalie, kape, prekoramnice, bandera itd.
za slovenska društva najbolje preskrbi
Emil Bachman
1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovencem in Hrvatom!
naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne
obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično
V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k spadaji v delokrog oprave — oblek.
Pridite in oglejte si našo izložbo.
Z vsem spoštovanjem
J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS AND TAILORS
598-600 BLUE ISLAND AVE.

DOBREGA FOTOGRAFA
Povsod cenijo. Zato pojdite k
Wilke
kteri izvrstno fotografuje.
Najboljše delo. Cene zmerne.
1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.
NA VOGALU 14. PLACE.
TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po $20, $22, $25.
Prodajemo gotove obleke po $10, $12, $14, $15.
Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.
V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.
Za mnogobrojna naročila se priporoča
PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE **JURI MAMEK,**
1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje mož v 5 dneh
brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)
Ozdravim vsacega, kdo trpi na Varicoceli, Stricturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastruplenje, živčne nezmožnosti, vodenico in bolezni tičočih se možkih.
Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim zdravim vspešno.
Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati—le za vspešno.
Ozdravim pozitivno želodečne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.
Tajne možke bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčene oslabelosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastruplenje in zguba vode. Pljuča, sapuho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo.
....Ženske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. —Zastrupljenje in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline.—Močni tok in druge bolezni. Preiščе in svetuje zastonj. Govorimo slovansko.
DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST. between Randolph and Lake Sts. CHICAGO
Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?
"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?
Še ne! —

EN DAN.

(Spisal M. Arcibašev. Poslovenil Jože Zavertnik.)

(Konec.)

2.

Po noči se je odpeljal Arzenjev na saneh, ki so drčale jaderno preko neravno sneženo ravan in skozi ulice in ceste mirnega, brezglasnega mesta. Rmenkaste svetilke so se zgubljale kot zlata veriga v neznano daljavo, nad njimi je pa kraljevala tema.

Za Arzenjevem je ostal prazen, teman mestni okraj, v katerega se ni vrnila Saša. Pred njim ga je pa čakala neznosna tuga, težka groza.

Ako bi bilo mogoče odpreti dušo Arzenjeva, bi njegova tuga, njegov strah in njegov dvom napolnili mogoče ves svet. V resnici je mirno sedel na saneh in gledal nepremično sneg, ki je v vrtičastih kolobarjih frčal mimo njega. Tako strašna je bila praznota okoli njega, in po njegovem mnenju je bila njegova temna, tiha, brezmočna postava v tej praznoti nič.

Nakrat je kot hrib visoko, ogromno poslopje — bolnica stala na bljižnem vogalu njemu nasproti in je prihajala bližje in bližje. Sani so obstale.

Hodniki bolnice so bili prazni in svetli. Bolniški duh je polnil zrak in povsod je bilo srečati ljudi v belih, čistih haljah. Nekdo je dal Arzenjevu kos papirja, na katerem so bila imena ranjencev. Kot blisek je pogledal z očmi papir, pa ni mogel nič umeti, kot bi bil pozabil čitati. Poleg njega je stal človek v beli halji in čakal sočutno.

"Tukaj ni . . ." je rekel Arzenjev zamolklo.

"Ne."

Arzenjev je stresal glavo, ki je bila tako težka, da je zgubi ravnotežje in se zaziba s celim životom. Govoriti ni mogel, ker mu je v grlu tičal debel, okrogel cmok.

Odpeljali so ga po hodniku, med rdečimi električnimi svetilkami in odprli vrata.

V vratnem okvirju je bila tema. Nekdo je preko njega stegnil roko ob steni in ob lahkem poku je izginila tema.

Mraz je prešinil Arzenjeva. Od spredaj in povsod so ležali mrtveci. Bili so nagi, telesa so svetlikala, bil je strašen, grozen pogled. Arzenjev se je prestopil in pogledal v prvi obraz. Bil je velik, debel človek z orjaškimi prsi. Človek je moral biti silno močan. Na njegovih prsih pe bil majhen, temnordeč madež.

"Ne naprej . . ." je mislil Arzenjev ironično, ne da bi se zavedal svojih misli.

Pod odrom je tekla temna mlaka krvi. Arzenjev jo je gledal za trenotek topo, potem je pa šel naprej in pogledal vsakemu mrtvecu v obraz. Njegov pogled je že postal bolno oster, preletel je že celo sobo in si vglobil v možgane vrste nagih, nepremičnih trupel z nizdol visečimi glavami in mrtvaškimi kalnimi očmi. Čudno, da so vzlic nagoti ležali tako mirno, dasi so o njih govorili in jih gledali.

"Tukaj ni . . ." je ponovno dejal Arzenjev otožno in prezrl nekaj bolestnega, ki mu je prihajalo po grlu navzgor.

Odpeljali so ga iz sobe. Električna luč je vgasnila in tema je zopet objela nage mrtvece, kot bi ginevali v temni praznoti. Ne mogoče je bilo umeti, kako je mogla zginiti tako hitro ta svetlikajoča nagota, grozota, ki se ne more imenovati, ker jo je še videl vedno, dasi je že zginila. Arzenjeva so peljali na dvorišče. Bilo je prazno, temno in mrzlo. Temna, mrliškim rakvam podobna poslopja so obkoljevala ogromen prostor in vmes so pa brlele zaspane lučice. Sneg se je prikazeval v modri barvi; visoko, visoko zgoraj so pa svetile zvezde.

Pred šupo z odprtimi vrati je bilo videti ljudi. Hitro in nedoločno so gibali sem in tje. Iz vrat je vdaril Arzenjevu zopern duh v nos. Dišalo je po trajajočem snegu, gnoju in neki čudni sladkobi. V šupi se je gugala svetilka, mrtvici so pa ležali na lesenem odru. V začetku je Arzenjev videl lep kup cunj. Ali iz tega kupa so štrlele nepremične, črne kviško obrnene noge.

"Takoj jo vidim," se je nakrat pojavilo krčevito v možganih Arzenjeva. V ušesih je šumelo brenčanje in drvenje, kot bi se nekje daleč glasilo na tisoče zvonov. Noge so oslabele, v prsih ga je pa mučila fina bolest. Arzenjev se je opotekel, vendar je pa šel mimo kupa mrličev, ki so ležali kot drva v skladnici. Roke z zaprtimi pestmi so mu jezile pot. Ognil se je in topo gledajoč pred se, je korakal naprej. Umazani možgani, ki so tekli iz glave brez oči kot iz praznega lonca, so ga prisilili, da je za trenotek obstal. Videl je dolge razkuštrane lase. Naredila se mu je tema pred očmi in zgrabil je paznika poleg njega s tako silo za roko, da je zaječal.

"Ta ni . . . Ni . . ."

"Ta je Kruglikova, spoznali so jo!" se je oglasil nekdo prav glasno. Ali Arzenjev je že gledal drug neznan obraz z debelimi višnjevimi ustnicami. Srce mu je vtripalo močno, oči so se mu izgubile, iz suhih, odprtih ustnic niso prihajali dihleji.

"Ta ni . . . Kruglikova, sem rekel," je ponovil paznik.

Od povsod so prihajali in se drenjali ljudje, ki so z bledimi in milosrdnimi obrazi gledali Arzenjeva.

Nakrat je prišel k zavesti. Okoli usten mu je legel krčevit smehlaj, in ker je čutil, da mu kri počasi odteka iz glave, se je nagnil preko mrtve neznanke.

Ležala je mirno in roki je držala v rokogrejki iz kožuhovine. Čepica je ležala poleg nje. Nekdo je na njo položil ostro, dolgo jekleno bucko.

"Ah, moj Bog, moj Bog," je ječal nekdo. Arzenjev je svitlo pogledal človeka, se zasukal in odšel Na dvorišču sta ga pozdravila mraz in svetloba čistih in krasnih zvezd. Ali svetloba ni več prodrla v njegove možgane v katerih je bil sedaj kaos krvavih mrličev, krčevito stisnenih rok in odprto zevajočih ustnic z belimi zobmi. V tej okolici je počival mlad, ljub obraz z razkuštranimi lasmi in rokama v rokogrejki.

Potem so se mu zopet bližale rmene vrste svetilk in visoke hiše, ki so zrle na njega molče s svojimi temnimi očmi.

Noč je minevala in bližalo se je jutro. Arzenjev je blodil od bolnice do bolnice. V njegovih očeh ni bilo čitati upanja. V duši je gledal dolge vrste mrtvecev, glave z višnjevimi ustnicami in belim, odkritim zobovjem, ki so bile pokrite s cunjami, ali pa zavite v bele rjuhe in zaznamovane z rdečim križem, pod katerimi je bilo ločiti obrise mrtvih trupel.

Bil je kaos smrti in tuge, kakeršnega ne more razumeti živ človek Ako je zatisnil Arzenjev oči, je plesalo nekaj tužnega z nenavadno hitrostjo pred njim. Krčeviti obrazi, koščene roke, kri, vse se je v divjem plesu sukalo okoli njega. Zavalovalo je v njegovi duši, kot bi klical neznan, močan glas in spodbujali siromašni, tužni in molčeči mrliči na delo.

Njih obrazi so se spreminjali vedno. Zdaj je čul slab otročji glas, za njim je pa gledal na prsa sključeno glavo, ki je z ostrimi zobmi grizla ustnice, potem pa še v smrti dobrohoten in bradat obraz, ali okrogle, nage rame, preko katerih so se vsipali dolgi lasje in zakrivali prsa.

Vera, moč, veselje, vse je zginilo v Arzenjevi duši, v njegovem srcu je nastala nema, temna, mrzla smrt.

3.

Za hišami je vzhajal jasen dan; visoke stene so žarile v sivih barvah šipe so pa svetlikale nejasno. Kar si je Arzenjev predočeval v svoji čisti, sanjavi, pohlevni duši — razmesarjeno, z krvjo in blatom onesnaženo bitje, ki je prineslo seboj mrtvaški duh — to je majhno, brezmočno bitje je komaj prišlo do svojega stanovanja. Visoka dvojna vrata so se prikazala z zaprtimi očmi kot uganjka pred njim. Slabotno znamenje z zvoncem je zaječalo, minola je minuta in vrata so se odprla. Za njimi je zijala vrsta sob s parketnim tlakom, v katerih še ni bilo življenja.

"Gospica je prišla," ga je pozdravil znan glas.

"Ah!" Arzenjev se je opotekel v sobo in zadel ob mizo. Glavo je podprl s tresočimi rokami, čutil je kako leze slabost po nogah navzgor in zaprl je oči. Takoj se je dvignila pred njim mrzla, kalna megla, v kateri je drvil nejasen ples mrličev.

"Ljubi srček! Kje si bil?" ga je pozdravil gorak, mehak in ljubeznjiv glas. "Tako sem bila v skrbeh . . . Aretirali so me . . . in Ti?"

Arzenjev je vstal urno, prijel je Sašo z nepopisnim veseljem za roko in obstal nakrat. V duši se mu je porodilo čutstvo, da bi bilo vseeno. Saša se je vrnila, ali prejšni mir, prejšno srečno, jasno življenje se ne bo vrnilo nikdar več. V njegovo dušo je zašlo nekaj novega, hladnega, strašnega, za kar ni bilo preje prostora, dokler je živel mirno veselje.

Siva svitloba je prihajala skozi okna. Bila je čmirna in hladna. Saša je gledala s svojimi velikimi očmi tužno in z novim izrazom. Nakrat je Arzenjev stisnil pest, v očeh je zaiskrila jeza, smrtno sovraštvo in zakričal, je težko sopeč:

'Moj Bog, kaj je to! Saša, ljuba Saša, tekom svojega življenja ne bom pozabil te noči! . . . kaj so zvršili! . . . Proklete zveri!"

Plakal in se tresel po vsem životu. Vse krasne lepe sanje so bile proč, svobodne, čiste misli so prestale.

"Ljubi, dragi!" je govorila Saša preko njegove glave in plakala. "Kaj naj storim . . . Vidiš, te žrtve so bile potrebne za prihodnjost . . . za druge bo potem laglje!"

"Drugi! . . ." je zakričal Arzenjev porogljivo. "Mar je za te boljše, ki so sedaj mrtvi? . . . Mrtvi so . . . Ali gre slabo tistim, ki so zvršili to? . . .

"Kaj hočeš," je menila Saša in mu gledala nestrpno v oči. "Prišli bodo tudi na vrsto . . ."

"Vem . . ." je odgovoril nakrat smehljaje in hladno.

Na njegovem obrazu se je pojavila čudovita, strašna sprememba: plašen, brezmočen izraz je zginil. Oči so se povečale, postale so okrogle in gledale so v kot, ustnice so bile stisnene in na licih so se prikazali rdeči madeži.

"Kaj ti je?" je viknila prestrašena Saša in ga tresla za roko.

On ni odgovoril, gledal je v stran in se smehljal.

Molčal je, ker je vihra podivjanosti polnila njegovo dušo. Molčal je, dasi je vse v njem hotelo kričati, da jih je treba pogaziti na tla, da je treba vničiti vse ljudi, da mora kričati tako glasno, da bo ves svet čul njegov žugajoč glas o maščevanju in o brezupnosti.

Berač Gregor.

(Spisal Jos. Premk.)

Pri fari je pozvonilo. Rezko je odmeval zvonček po dobravi in tudi sem čez vas in kmalu je utihnil, da so se vaščani malce začudedo spogledali . . .

— Kdo bi bil? — so ugibali. — Stari trepotec je nekaj bolehen, pa se mu je že obrnilo na bolje. Kodrasovka je tudi nekam slaba, — morda je ona — stara je tudi že, ne bilo bi čudno. —

Tako so premišljevali, dokler niso zvedeli, da je umrl berač Gregor: zjutraj ga je našel poštar gori pod hribom trdega, zmrznjenega.

Tudi do mene je prišla vest in žal mi je bilo Gregorja, ker večkrat je povedal, kako dovtipno — posebno, če mu je kdo privoščil en kozarček žganja.

Ni bil še ravno star ta berač po imenu: Gregor; takole nekaj čez petdeset je imel, dasi bi mu jih na prvi pogled vsak prisodil skoraj dvajset več, kar pa tudi ni čudno: toliko kot berač Gregor ni doživel kmalu kdo.

Včasih se je nekako razvnel, rdečica mu je podplula zgubana lica in tedaj je udaril po mizi in se pridušil.

"Kaj boste vi — jaz vem, kaj se pravi živeti!"

Nekoč sem sedel popolnoma sam v županovi krčmi in prebiral stare knjige in enako šaro, ki je vse polno na polici nad durmi, ko pa vstopi berač Gregor, prikima — mend av pozdrav, odloži torbo in palico in se stegne po klopi ob peči.

Mrzel dan je bil, po Božiču nekako; izpod neba je pršilo, kar je menda prignalo tudi Gregorja na gorko.

Po kratkem pogovoru prisede k meni, si pomakne kučmo na tilnik ter pravi:

"Vam š enisem povedal, pa saj so mogoče že drugi, da je bilo z menoj nekdaj drugače, kakor je danes, ko moram od hiše do hiše!"

Nato je nekoliko pomolčal, kakor da zbira spomine . . .

"Gori pod brdom —" je pričel — "je bila hiša mojega očeta, rečem vam, ena najpremožnejših v vasi. Mene so namenili, da pojdem v šole in postanem kaj več kakor kmet; starejši brat pa naj bi imel posestvo in obema bi se dobro godilo. Pa je prišlo, da nisem ne jaz gospod, ne moj brat posestnik, ampak popolnoma drugače! V mestne šole sem hodil tri leta, a do učenja mi ni bilo, saj veste, kaj je otrok; starejši brat pa je umrl za sušico.

Tako sem ostal doma, da prevzamem nekoč, kar je bilo namenjeno bratu. Dobro se mi je godilo takrat. Ko sem odslužil vojake, mi je oče prepustil posestvo in kmalu na to sem se oženil. Oženil sem se in pomislite — nič manj nisem priženil kot dvajset tisoč. Ne lažem, verjemite! Ni bila ravno mlada ženska, stara pa tudi ne — okrog trideset jih je štela. Takrat sem bil najbogatejši v celi fari. Lesno trgovino sem začel, štirje konji so rezgetali v hlevu, in če je bil dan lep in jaz dobre volje, sem se potegnil s kolesljem v trg, da se razvedrim. Na polju mi ni bilo treba delati, kaj bi s tistim robotanjem, ko mi je še enkrat več donašala trgovina. Pa je prišli, ko ni nikdo mislil na to — žena pe obolela, legla in čez osem dni smo jo pokopali, ravno na sv. blaža dan. Pljučnica jo je pobrala! Bog ji bodi milostljiv dobra ženska je bila in ne potratna.

Takrat sem imel komaj osemin dvajset let, kaj sem hotel drugega, kot da se še enkrat oženim! In zbral sem si nevesto v trgu, hčer nekega trgovca, ki pa je bil že čisto pri koncu in bogve kako bi bilo ž njim, da ga nisem jaz podprl. Tako sem zašel med trško gospodo. Povsod sem bil priljubljen saj veste, kaj velja pošten človek. Čisto drugačno življenje sem začel živeti v drugem zakonu. Terezinka — kakor je bilo ime moji drugi ženi —je bila mlada, dvajset let, in navajena brezskrbnega, veselega in potratnega življenja. Venomer je stal napežen koleselj in vsak dan je bilo kaj novega: zdaj na veselico v trg, v mesto v gledališče, pa sem . . . pa tja . . . skozi štiri leta. Za trgovino se nisem brigal skoro nič, saj sem imel dovolj opravka s Terezinko, za poljedeljstvo še manj — vse so delali drugi, kakor so hoteli, dokler ni prišlo, kar je moralo priti: na neki veselici v mestu se je Terezinka prehladila. Vso zimo je bolehala in vso pomlad in poletje — jesen jo je pobrala in jaz sem bil vdrugič udovec. A dasi je šlo ž njo več kot polovico mojega premoženja, bi vendar rad videl, da bi še živela, ker Terezinko sem ljubil resnično. Črnolaso dekletce je bilo, ko sem jo spoznal in pozneje se je razvila v čudovito lepo žensko, le škoda, da ni poznala mere v veselju in uživanju . . .

Eno leto sem bil sam, nato pa so me zopet začele obletavati muhe, da bi se oženil. In nisem pomišljal dolgo. Terezinka je imela mlajši sestro Katinko, prava njena slika in prav tako živa in še bolj žejna večne zabave in veselja. Parkrat sva bila skupaj — takole sama in kmalu je bilo med nama dogovorjeno — oče pa tudi ni nasprotoval. No, spet se je pričelo življenje — to vam rečem! Mislil sem, da bo pač taka, kakor je bila Terezinka, a bila je še vse drugačna. Živ škratelj — Tako vam pravim, ki ni ugnan ne po dnevi, ne po noči in jaz tepec sem se veselil ž njo, zapravljal in delal dolgove vse križem in vsepovsod — skozi tri leta! Ravno o Božiču pa je izginila in nisem jo videl nikoli več . . . Že prej se je govorilo, da hodi v mestu z nekim častnikom, a jaz sem preveč zaupal v nejno poštenost, no, naposled, ko je izginila ž njo tudi zadnja vsota, ki je bila še v hranilnici, sem uvidel, da me je varala prav pošteno. Saj pravim, tako je — ako človek pomeša, kamor ne spada. Tako je bilo z menoj pri koncu! Dolga čez glavo vsepovsod, ko so prišli možje pravice, so spoznali, da ni vse skupaj s kolesljem in zadnjim konjičem toliko vredno, da bi se pokrili dolgovi —"

Gregor je hotel menda še nekaj povedati, pa takrat je vstopil oštir in se mu nasmehnil.

"No, kako je, Gregor? Ali si se prišel gret?"

Gregor je prikimal.

"In pa tukajle sem pravil, kako je bilo včasih —" je dejal, "Saj pravim: tri žene sem imel in vse tri so bile dobre: prva me je obogatila, druga mi je zmanjšala davke, tretja me je pa še postavila na noge!"

"Kako to mislite?" sem jo jaz vprašal.

"I no," je dejal in se nasmehnil — "Prva me je obogatila, lepo doto je imela; druga mi je toliko zapravila, da mi je zmanjšala davke, tretja pa me je pripravila celo ob koleselj, da hodim sedaj peš. Bog ž njimi! Ako se na sodni dan vidimo, jih pošteno priporočim!"

Nato je zopet legel na klop — Tako mi je pripovedoval tisto popoldne berač Gregor, ko še gotovo ni mislil, da bo tako kmalu zmrznil.

Dva dni potem je bil pogreb, par starih ženic je bilo na pokopališču, ker dan je bil pust in žalosten, kakor Gregorjevo življenje potem, ko je izgubil svojo tretjo ženo.

Vse pritožbe

glede uredništva in upravništva naj se pošiljajo direkno predsedniku "Jugoslov. del. tisk. družbe" Franku Podlipcu, 604 N. Curtis, Chicago, Ill.

VSAK SOCIALIST

Vsak socialist bi mogel nositi znamenje, kedar pohaja na picnike na prostem. Znamenje iz svile in z vprašanjem: Kaj je prav? (What is right?).

Naročajte takoj. Pričeli bomo z delom ko dobimo naročila. Priporočajte to znamenje vsem sodrugom in sodruginjam. Cena je nizka, le 35 ct. komad.

Pošljite naročila takoj!

J. E. L.
829 — 12 St.
Denver Colorado.

Pri naročilu omenite ta list.

ROJAKI! POZOR!

Kdo hoče piti **domače naturno vino**, naj se oglasi pri

FRANE ČEHU, 1703 S. Centre av.
Chicago, Ill.

Belo in črno vino razprodajam sedaj po $1 galon. — Rojaki, sezite po njemu, dokler ga imam še v zalogi. 4x.

KDOR HOČE IMETI

dobro obleko najnovešega kroja, okusno in trpežno delo, naj se oglasi pri

MIKE KASTRUN-U
KROJAČ

1842 S. Center Ave., Chicago, Ill.

— Pridite in poglejte! —

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

Angleščina brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo $1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA,

538 W. 145 St., New York, N. Y.

Pišite po cenik knjig!

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U

1903 Blue Island Ave.

Telefon Canal 842 **CHICAGO**

Pri njemu dobiš najbolja kalifornijska in importirana vina.

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj

pri **H. SCHWARTZ,**

16—18 N. Halsted St., Chicago.

Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčekov.

Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"

Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.

PAIN-EXPELLER

dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke.
Po 25c in 50c v vseh lekarnah

F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK

Pazite na varst eno znamko s sidrom.

JOS. PREZEL,

Slovenska Grocerija,

1932 West 22nd Street,

med Robey in Lincoln ul.

VOZI NA DOM.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

Joseph Kratky,

1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill.

Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste.!

Na debelo in drobno.

Sodrugi! Priporočajte hrvatkim delavcem "Radničko Stražo," edini hrvatski socijalistični list v Ameriki. Naročnina $2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrezba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi **saloon** na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro wisko. Se priporoča

John Mladič

2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel

ODVETNIK

v kazenskih in civilnih zadevah.

Auto Phone 6065.
Office Phone Main 3065
Residence Phone Irwing 4176

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK

Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

HALO! HALO!

Kam pa? — Na sveže pivo in žalo dobrega vina k

Frank Mladiču

1832 S. Centre Ave.

tam se bomo imeli po domače."

To je pogovor s ceste, ki priča o mojem saloonu.

Frank Mladič,
1832 S. Centre Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdavila, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišelo slovenski.

Valentin Potisek

GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vse,, gostilni podrejene pijače inse priporoča rojakom za obilen obisk.